Valiokunnan lausunto MmVL 10/2017 vp– VNS 4/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021 (VNS 4/2017 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 24.5.2017.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö
- maatalousneuvos Esa Hiiva, maa- ja metsätalousministeriö
- suunnittelupäällikkö Antti Karila, maa- ja metsätalousministeriö
- metsäneuvos Marja Kokkonen, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkimusprofessori Heikki Lehtonen, Luonnonvarakeskus
- tutkimusprofessori Jussi Uusivuori, Luonnonvarakeskus
- apulaisjohtaja Arto Ahokumpu, Metsähallitus
- johtaja Ari Eini, Suomen metsäkeskus
- tutkimuspäällikkö Erno Järvinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- maatalousjohtaja Johan Åberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kotimaan metsäasioiden päällikkö Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Julkisen talouden suunnitelmassa on todettu, että Suomen julkisen talouden tila on ollut heikko jo lähes vuosikymmenen. Lähivuosikymmeninä on varauduttava siihen, että Suomen talouskasvu ei palaudu finanssikriisiä edeltävien vuosien ja vuosikymmenten vauhtiin. Talouden kasvupotentiaalin arvioidaan asettuvan n. 1—1½ prosenttiin ensi vuosikymmenellä. Talouskasvun mahdolli-

suuksia rajoittavat korkea rakenteellinen työttömyys sekä työikäisen väestön määrän supistuminen. Myös tuottavuuskehitys näyttäisi jäävän aiempaa maltillisemmaksi.

Suunnitelmassa todetun mukaan talouden vaimeat kasvunäkymät muodostavat suuren haasteen julkiselle taloudelle ja talouspolitiikalle. Vaimea talouskasvu ja kasvavat ikäsidonnaiset menot ovat johtaneet pysyvään epätasapainoon julkisessa taloudessa. Julkisen talouden tulot eivät riitä ylläpitämään kaikkia nopeamman talouskasvun varaan rakennettuja julkisen sektorin rakenteita ja tehtäviä. Julkisen talouden epätasapainon taustalla olevat syyt ovat pääosin rakenteellisia. Talouspolitiikan linjan tulee siksi nojautua julkista taloutta välittömästi kohentavien toimien ohella talouden kasvumahdollisuuksia ja julkisen talouden kestävyyttä vahvistaviin uudistuksiin.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa määrärahojen kokonaistaso on edellistä julkisen talouden suunnitelmaa korkeammalla tasolla. Pääluokan vuotuiset määrärahat kuitenkin laskevat kehyskauden aikana 2,58 miljardista eurosta 2,56 miljardiin euroon. Vähentyminen aiheutuu säästöpäätöksistä, kärkihankkeiden rahoituksen poistumisesta sekä sote- ja maakuntauudistuksesta. Menosäästöistä pääosa kohdistuu maa- ja elintarviketalouteen sekä maaseudun kehittämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on otettu huomioon vuosina 2016—2018 hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategisen painopistealueen kärkihankkeiden lisärahoituksena yhteensä 134 miljoonaa euroa, mistä maa- ja elintarviketalouteen kohdistuu 95 miljoonaa euroa ja luonnonvaratalouteen 39 miljoonaa euroa. Vuodelle 2018 tästä kohdistuu 63,5 miljoonaa euroa. Kauppataseen nousuun saamiseksi vientiä ja kotimaisten elintarvikkeiden käyttöä edistäviin toimiin varataan yhteensä 1,5 miljoonaa euroa.

Maatalous

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen elintarviketuotannon arvo oli yli 13 miljardia euroa (v. 2014—2015). Kaikkiaan elintarvikeala työllistää lähes 300 000 henkeä (VTT 2017).

Valiokunta toteaa, että maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut vaikeammin ennakoitavaksi tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen aikaisempaa voimakkaamman vaihtelun vuoksi. Maatalous on viime aikoina joutunut poikkeuksellisen suuriin ongelmiin vaikean markkinatilanteen myötä alentuneiden tuottajahintojen, viljelijätukien pienentyneiden määrärahojen ja tukimaksatusten muuttuneiden maksatusaikataulujen takia. Ennakoimattomat tapahtumat, kuten elintarvikkeiden Venäjälle suuntautuneen viennin tyrehtyminen, ovat myös osaltaan heikentäneet tilojen kannattavuutta. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että jatketaan ponnisteluja uusien vientikohteiden löytämiseksi.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että maataloustuotteiden markkinat eivät toimi tällä hetkellä toivotulla tavalla ja kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat rajalliset. Valiokunta pitää välttämättömänä tehokkaita toimia maatalouden kannattavuuden parantamiseksi. Tuotantokustannusten alentamisen ohella tulee mm. alkutuotannon asemaa elintarvikeketjussa vahvistaa toimilla, jotka edistävät tuotteiden pääsyä jakeluun ja kauppaan. Lisäksi tuotteiden alkuperämerkintöjä tulee parantaa ja suomalaisen maatalouden vahvuuksia hyödyntää nykyistä paremmin.

Valiokunnan lausunto MmVL 10/2017 vp

Valiokunta korostaa, että maataloustuotteiden markkinahintojen kehitys on merkittävin maatalouden investointien kannattavuuteen ja kehitykseen vaikuttava tekijä. Suomessa, samoin kuin useissa muissakin EU:n jäsenmaissa, maatalouden investoinnit vaativat edelleen julkisesti rahoitettua tukea, koska markkinahinnat eivät riitä kattamaan tuotantokustannuksia eivätkä maataloustuet, jotka ovat pääosin tuotannosta irrotettuja, kannusta investointeihin. Suomessa tuotantosidonnaiset tuet, kuten kansalliset ja yhteisen maatalouspolitiikan ykköspilarin tuotantosidonnaiset tuet, kannustavat investointeihin ja tuotannon jatkumiseen investointitukien ohella. Tuotannon jatkuvuuden ja kehittymisen kannalta keskeisiä ovat juuri investointituet ja tuotantosidonnaiset tuet. Sen lisäksi, että ne kannustavat investointeihin, ne vähentävät riskejä ja siten edesauttavat kannattavia investointeja olennaisesti verrattuna tilanteeseen, jossa investoitaisiin pelkästään markkinahintojen varassa. Tällöin maatalous- ja elintarviketuotannon taso alenisi vähitellen merkittävästi epäsuotuisilla alueilla, kuten Suomessa.

Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan maatalouden rakennekehitys jatkuu samansuuntaisena kuin tähänkin asti. Tilamäärän vähenemisen takia tuotannosta poistuu kapasiteettia, jonka korvaamiseen tarvitaan investointeja. Investointien euromääräinen tarve on voimakkainta maidontuotannossa, mutta pitkällä aikavälillä kaikissa tuotantosuunnissa tarvitaan investointeja. Kokonaisinvestointien tarve vuosina 2016—2030 niissä investointikohteissa, jotka rahoituskaudella 2014—2020 ovat investointituen piirissä, on heikentyvän kysynnän skenaariossa 222 miljoonaa euroa vuodessa, perusuran mukaisessa skenaariossa 260 miljoonaa euroa vuodessa sekä voimistuvan kysynnän skenaariossa 295 miljoonaa euroa vuodessa. Todennäköisesti kokonaisinvestointeja on vuosina 2016—2030 vähemmän kuin 2000—2015 on toteutunut, koska jatkossa maatilojen ja nautaeläinten määrä vähenee. Lyhyellä aikavälillä eli vuoteen 2020 investointituen tarve ei kuitenkaan vähene, vaan voi jopa kasvaa maatalouden suhdannekehityksestä riippuen.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tarpeellisena, että maatilatalouden kehittämisrahastoon (Makera) esitetään siirrettäväksi vuosina 2016—2018 hallituksen kärkihankerahoituksena yhteensä 90 miljoonaa euroa, josta 49 miljoonaa euroa vuonna 2018. Kansalliset maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset rahoitetaan kokonaan Makerasta. Osarahoitteiset avustukset rahoitetaan osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa talousarvioon varattavasta määrärahasta. Maatalouden rakenteen kehittymiseen vaikutetaan myös talousarvioon varattavasta määrärahasta maksettavalla maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuella ja Makerasta myönnettävillä valtiontakauksilla.

Valiokunta toteaa, että maataloustuotannon kannattavuutta turvataan edellä todetun lisäksi erimuotoisilla viljelijätuilla, joiden osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta on noin kolmannes. EU:n suorat tuet määräytyvät voimassa olevien EU-säädösten mukaisesti, ja niistä on päätetty vuoteen 2020 saakka. Viljelijätuista noin puolet sisältyy maaseutuohjelmaan, jota toteutetaan kulloinkin voimassa olevan ohjelman mukaisesti. Maa- ja puutarhatalouden kansalliset tuet täydentävät keinovalikoimaa. EU:n suorat tuet ovat EU:n kokonaan rahoittamia eivätkä siten sisälly kehykseen. Vuodesta 2018 lähtien osa (vuositasolla 33—41 miljoonaa euroa) hallitusohjelman säästöistä kohdentuu kehyksessä kansalliseen luonnonhaittakorvaukseen. Hallituksen 14.4.2016 tekemän kehyspäätöksen mukaisesti kansallisen tuen määrärahaa korotettiin 6,7 miljoonalla eurolla vuosina 2017 ja 2018. Vuonna 2019 kehystaso palautuu alkuperäiselle tasolle. Koska nopeaa helpotusta maatalouden kannattavuuden kriisiin ei ole näköpiirissä, valiokunta pi-

tää perusteltuna, että varmistetaan kansallisen tuen, ympäristökorvauksen ja luonnonhaittakorvauksen rahoitus myös lähivuosina.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kehyskaudella edistetään mahdollisimman tehokkaasti maataloudessa ja maaseudulla yleensäkin harjoitettua hajautettua energiantuotantoa mm. tukitoimenpitein sekä poistamalla mahdolliset lainsäädännölliset ja hallinnolliset esteet. Ruuan- ja energiantuotannon yhdistäminen parantaa maatilayritysten toiminnan kannattavuutta ja edistää samalla biotalouden tavoitteita samoin kuin energia- ja ravinneomavaraisuutta.

Valiokunta toteaa, että maatilat ovat elintärkeä osa Suomen ruokaturvaa ja huoltovarmuutta. Lomituspalvelut auttavat viljelijöitä jaksamaan sekä turvaavat maatilojen toiminnan jatkumisen myös kotieläinyrittäjän sairauden ja tapaturman yllättäessä. Lomitusjärjestelmän kustannukset ovat pudonneet rajusti viime vuosien budjettileikkausten ja maatilojen voimakkaan rakennekehityksen myötä. Samalla järjestelmä on heikentynyt. Valiokunta korostaa, että lomituspalvelut ovat välttämättömiä työhön sidottujen kotieläinyrittäjien työssä jaksamisen kannalta ja tukevat myös työurien pidentymisen tavoitetta. Myös eläinten hyvinvoinnin turvaamisen kannalta lomituspalvelut ovat tärkeitä. Valiokunta pitääkin välttämättömänä lomituspalveluiden riittävää budjettirahoitusta, jotta lomitusjärjestelmä ei heikkene entisestään.

Valiokunta toteaa, että kehyskaudella hallinnonalalla on toteutettava tarvittavat virastorakenteen muutokset ja hyödynnettävä paremmin digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia. Toimeenpanon ongelmat ovat jo voimakkaasti konkretisoituneet tilatasolla. Muiden toimenpiteiden ohella tietopalveluiden ja tuotantoprosessien sähköistämistä on jatkettava asiakaspalvelun parantamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Vaikka sähköisten palveluiden edistäminen on sinänsä hyvä tavoite, viljelijöiden yhdenvertaisuudesta on kuitenkin pidettävä huolta asiointitavasta riippumatta. Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että vuoden 2019 alusta lukien yhdistetään Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) ja Maaseutuvirasto (Mavi). Samassa yhteydessä tarkastellaan myös Maanmittauslaitokseen sijoitettujen maa- ja metsätalousministeriön hallin-nonalan tietotekniikkapalvelujen organisointia. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kaavailtujen organisaatiouudistusten vaikutuksia ei ole vielä otettu huomioon suunnitelmassa.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että maakuntauudistuksen vaikutukset vuodesta 2019 lähtien on otettu huomioon suunnitelmassa tämänhetkisen valmistelutilanteen mukaisesti. Pääosa maaseudun kehittämisen ja maa- ja elintarviketalouden määrärahoista on ministeriön käyttöön jäävillä tai ns. erillismomenteilla, joilla on ne maaseudun kehittämisen ja maatalouden tuet, jotka toimeenpannaan maakunnissa. Maakunnilla ei ole kuitenkaan itsenäistä päätäntävaltaa näiden määrärahojen käytöstä. Maakuntien yleiskatteelliseen rahoitukseen on siirtoja momenteilla 30.20.03 (Maaseutuviraston toimintamenot) ja 30.20.20 (Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta). Vastaavasti määrärahasiirtoja muilta hallinnonaloilta on momenteilla 30.20.02 (Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot) ja 30.20.03 (Maaseutuviraston toimintamenot). Valiokunta pitää välttämättömänä, että valiokunnan toimialan voimavaroista ja sen organisaation moitteettomasta toiminnasta, mukaan lukien tukien maksatus, huolehditaan uudistuksen yhteydessä. Maaseudun yrittäjien palvelut, kuten eläinlääkäripalvelut, eivät saa uudistuksen myötä heiketä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU:n uusi rahoitus- ja ohjelmakausi alkaa v. 2021. Tässä vaiheessa vuoden 2021 määrärahatasona on käytetty kuluvan ohjelmakauden ensimmäisen vuoden määrärahatasoa. Haasteena ohjelmakauden vaihtuessa on mm. Ison-Britannian EU:sta eroamisesta (Brexit) aiheutuva lopputulos ja sen budjettivaikutus sekä uuden ohjelmakauden päätösten ja toimeenpanon aikataulu. On varauduttava siihen, että EU-rahoitus pienenee jo kuluvalla rahoituskaudella Brexitin seurauksena. On myös todennäköistä, että uuden ohjelmakauden käyttöönotto siirtyy vuoteen 2022 tai 2023.

Metsätalous

Metsäsektori on yksi Suomen talouden keskeisimmistä tukipylväistä. Se työllistää suoraan noin 50 000 ihmistä. On arvioitu, että metsäklusteri kokonaisuudessaan työllistää lähes 200 000 henkeä. Nykyään metsäteollisuuden tuotteet kattavat n. 20 prosenttia Suomen viennistä ja ovat tärkeä tulonlähde Suomen valtiolle. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että maamme metsäsektori on jo tällä hetkellä merkittävä talouden veturi ja metsäbiotalouden tarjoamat mahdollisuudet koko yhteiskunnalle ovat kehyskaudella merkittävät.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että kehyskaudella kyetään parantamaan metsiin perustuvien liiketoimintojen ja metsäteollisuuden kilpailukykyä sekä metsästrategiassa (Kansallinen metsästrategia 2025) linjattua puun käytön lisäämistä. Strategisina päämäärinä tavoitellaan Suomen kilpailukyvyn parantamista metsiin perustuvissa liiketoiminnoissa, metsäalan uudistumista ja monipuolistumista sekä metsien aktiivista, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää ja monipuolista käyttöä. Strategia on laadittu valtioneuvoston helmikuussa 2014 eduskunnalle antaman metsäpoliittisen selonteon (Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050) pohjalta. Selonteon eduskunta hyväksyi 20.5.2014 yksimielisesti maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön MmVM 5/2014 vp — VNS 1/2014 vp mukaisesti.

Hallitusohjelman tavoitteena on lisätä puun käyttöä 15 miljoonalla kuutiometrillä vuodessa. Luonnonvarakeskuksen selvitysten mukaan reilun viiden miljoonan kuutiometrin puunkäyttö heijastuu noin yhden miljardin euron vientituloina. Valiokunta korostaa sitä, että puun käytön kasvun myötä on panostettava myös puun tuotantoon, jotta kestävien hakkuiden tasoa voidaan edelleen nostaa.

Valiokunta toteaa, että tehostamalla metsien hoitoa ja käyttöä voidaan metsien kasvua ja kestävästi käytettävissä olevaa puumäärää lisätä. Metsänhoitotöiden nykyiset pinta-alat ovat vain noin 55 prosenttia suositusten mukaisesta tasosta. Tarve tehostaa puuntuotantoa korostuu metsäbiotalouden investointien ja puunkysynnän kasvun seurauksena. Kestävän metsätalouden rahoituslakiin (35/2015) perustuva tukijärjestelmä kestävän puuntuotannon ja monimuotoisuuden turvaamiseksi (Kemera) ei nykyisellään ole toimiva. Välittömästi tehtävien välttämättömien muutosten ohella koko tukijärjestelmän perusteet on otettava jatkossa harkintaan. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että nykyisen Kemera-lain hallinnointia voitaisiin keventää säätämällä rahoituksen ko. momentti (30.40.44) kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Näin toimitaan jo vastaavan luonnonhoitomomentin (30.40.44) kohdalla.

Uusi Kemera-laki tuli voimaan 1.6.2015. Rahoituspäätöksiä voidaan uuden lain nojalla tehdä vuoden 2020 loppuun asti ja menoja maksaa vuoden 2023 loppuun. Vanhan lain nojalla tehdyistä

päätöksistä aiheutuvia menoja voidaan maksaa vuoden 2019 loppuun saakka. Uusi Kemera-laki oli suunniteltu vuotuiselle 68 miljoonan euron määrärahatasolle. Kun käytettävissä oleva määräraha on säästöpäätösten seurauksena noin 12 miljoonaa euroa pienempi, on Kemera-lakia ja siihen liittyvää asetusta ollut tarpeen muuttaa sekä vuoden 2016 keväällä että vuoden 2017 keväällä. Valiokunta korostaa, että varat on suunnattava metsän hoidon ja puun saatavuuden kannalta vaikuttavimmalla tavalla.

Valiokunta pitää erittäin tärkeinä osana Biotalous ja puhtaat ratkaisut -kokonaisuutta olevassa hallituksen kärki-hankkeessa "Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä" olevia toimenpiteitä metsänomistusrakenteen kehittämiseksi ja metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistämiseksi sekä metsävaratietojen hyödyntämisen tehostamiseksi samoin kuin metsänomistajille ja toimijoille suunnattujen sähköisten palveluiden kehittämiseksi. Uusi sähköinen puukauppapaikka, joka löytyy osoitteesta Kuutio.fi, helpottaa merkittävästi puunhankintaa ja puukaupan tekemistä. Valiokunta painottaa, että myös julkisilla hankinnoilla on huomattava vaikutus kotimaiseen kysyntään ja talouteen. Metsäsektorin osalta siinä on kysymys ennen kaikkea bioenergian ja puurakentamisen edistämisestä. Puurakentamisen edistämisestä on huolehdittava niin, ettei Suomi jää tämän alan globaalista kehityksestä jälkeen.

Jo mainittuun metsäalan kärkihankkeeseen viitaten valiokunta pitää välttämättömänä, että vuoden 2015 alussa metsäalan virastorakenteessa aloitettuja rakenteellisia muutoksia tuottavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi jatketaan edelleen. Merkittävänä tässä on tuottavuushyötyjen realisointi virastorakenteen muutoksista ja digitalisoinnin tehokas hyödyntäminen. Valiokunta pitääkin välttämättömänä tietopalveluiden ja tuotantoprosessien sähköistämistä sekä asiakaspalvelun parantamista ja toiminnan tehostamista.

Valiokunta toteaa, että hakkuumäärien kasvaessa metsien käytön kestävyydestä huolehtiminen on entistä tärkeämpää. Hallituksen päättämä 5 miljoonan euron lisäys METSO-ohjelman toteutukseen edesauttaa METSO-ohjelman tavoitteiden saavuttamista. Talousmetsien luonnonhoito on myös yksi Kansallisen metsäohjelman yhdestätoista painopisteestä.

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että osana hallituksen vuosien 2017—2019 toimintasuunnitelmaa ja vuosia 2018—2021 koskevaa julkisen talouden suunnitelmaa hallitus osoitti Matkailu 4.0 -hankkeeseen (kokonaisuus toimenpiteitä, jotka toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön johdolla yhteistyössä muiden tahojen kanssa) lisäresursseja 16 miljoonaa euroa vuosille 2018—2019. Määrärahasta tullaan esittämään rahoitusta Metsähallitukselle meneillään olevan suunnittelun mukaisesti luontomatkailun edellytysten parantamiseksi.

Kalatalous ja riistavahingot

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt oman sitoumuksensa kehittää edellytyksiä kotimaisen kalan alkutuotannolle ja jatkojalostukselle, jotta suomalaiset saavat kestävästi ja vastuullisesti tuotettua kalaa ruokapöytiinsä. Tavoitteena on kotimaisten kalatuotteiden tuotannon kasvattaminen kestävällä tavalla, kalavarojen tilan parantaminen, yhteistyön parantaminen kalataloussektorin sisällä ja muiden toimialojen, kuten lähiruokasektorin, kanssa sekä kalatalouteen liittyvien ristiriitojen hallinta. Sitoumuksella edistetään myös kalaan ja kalastukseen liittyviä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. Sitoumuksen toteu-

tumista seurataan vuosittain, ja seurannan mukaan kotimaisen kalan osuus suomalaisten syömästä kalasta onkin jo hienoisessa nousussa edellisvuosiin verrattuna. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä myös mahdollisuuksia toteuttaa kiertotaloudella kilpailukykyistä kalankasvatusta. Lisäksi valiokunta tuo esiin, että edellä todettua maa- ja metsätalousministeriön sitoumusta tukee se, että hallitus on nostanut vaeltavien ja uhanalaisten vaelluskalakantojen elvyttämisen hallituksen luontopolitiikan kärkeen. Erilaisilla hankkeilla vahvistetaan erityisesti jokien vaelluskalakantojen luonnontuotantoa niiden lisääntymisalueilla. Valiokunta pitää tärkeänä, että kalatalouden kehittämiseen osoitetaan tarpeelliset varat.

Riistavahinkolain (105/2009) 9 §:n 2 momentin mukaan riistaeläinten (mm. suurpedot) aiheuttamien vahinkojen korvaaminen on mahdollista vain valtion talousarvion asettamissa rajoissa. Valiokunta pitää tärkeänä korvausten ripeää maksamista vahingon kärsijöille syntyneiden vahinkojen mukaisesti. Suurpetovahinkojen vähentämiseksi tarvitaan toimivaa ja tuloksellista petoeläinkantojen sääntelyä kantojen kestävyyden rajoissa.

Tutkimus ja neuvonta

Valiokunta toteaa, että maa- ja metsätalouden hallinnonalan tutkimuslaitokset ovat fuusioituneet Luonnonvarakeskukseksi (Luke). Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Luken omarahoitteinen tutkimus on vähentynyt nopeasti. Tutkimusrahoituksen rakennemuutoksen yhteydessä muodostettiin uusia rahoitusinstrumentteja (mm. Suomen Akatemian STN-rahoitus), jolloin rahoitus koottiin näihin instrumentteihin leikkaamalla valtion tutkimuslaitosten rahoituksista. Valiokunta pitää huolestuttavana, että erityisesti maa- ja elintarviketalouden tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus on varsin vähäistä Suomessa, sillä tämän tutkimustoiminnan päärahoittajat (Tekes ja Suomen Akatemia) rahoittavat vain vähäisessä määrin alan tutkimustoimintaa. Tekesin rahoitus on ollut noin 4 miljoonaa euroa/vuosi ja tämä rahoitus pääosin elintarvikealalle, ja Suomen Akatemian rahoitus vain noin 2 miljoonaa euroa/vuosi.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että maa- ja metsätalousministeriön rahoitus tutkimus- ja kehittämistoimintaan, vaikka se onkin jo mainittuihin muihin rahoittajiin (myöntövaltuudet satoja miljoonia euroja/vuosi) nähden erittäin pieni, on tällä hetkellä alalle erittäin merkittävä. Kuitenkin ministeriönkin rahoitus alan tutkimus- ja kehittämistoimintaan on vähentynyt viimeksi kuluneen 10 vuoden aikana noin 15 miljoonasta eurosta nykyiseen alle 7 miljoonaan euroon. Kun samalla maataloustuotanto on joutunut yhä suuremman kannattavuuspaineen alle ja suorastaan kriisiin, mahdollisuus rahoittaa edes tämän tyyppistä esikilpailullista tuotetutkimusta on selvästi pienentynyt ja rahoitus on jouduttu suuntaamaan enemmän elinkeinon kannalta akuuttien ongelmien ratkaisuun sekä hallinnon välittömiin tarpeisiin.

Jo todetun perusteella valiokunta painottaakin, että tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitusta tulee suunnata selkeämmin tukemaan bio- ja kiertotaloutta. Tässä yhteydessä valiokunta korostaa erityisesti sitä, että bio- ja kiertotalouden kehittäminen edellyttää perustutkimusta ja innovaatioita.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tarjolla on kattavat maaseutuyritysten tarpeita vastaavat neuvontapalvelut. Edellä selostetut maaseutuyritysten taloudelliset ongelmat korostavat entisestään neuvontapalveluiden merkitystä. Suunnitelman mukaisesti onkin korotettava maatalouden neuvon-

tapalvelujen valtionavustusten määrärahaa tasokkaiden ja koko maan kattavien neuvontapalvelujen turvaamiseksi. Samoin on suunnitelman mukaisesti korotettava maaseudun kehittämisen määrärahaa, jota käytetään kylätoiminnan tukemiseen, valtakunnallisiin maaseudun ja saariston tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä maaseutupolitiikan neuvoston ja saaristoasiainneuvottelukunnan työhön.

Valtion talousarvioesityksissä on viime vuosina toistuvasti ehdotettu 4H-toimintaan osoitettavien määrärahojen tason alentamista. Määrärahoja on kuitenkin korotettu talousarvioesitysten eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että 4H-toimintaan osoitetaan talousarvioesityksissä riittävät määrärahat.

Tiet

Biotalouden raaka-aineet ovat pääosin maaseudulla haja-asutusalueilla, ja näiden raaka-aineiden hyödyntämisen kehittäminen edellyttää toimivaa tieverkostoa. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet sekä korjausvelan kasvun pysäyttäminen ja sen hallittu vähentäminen. Valiokunta pitää myönteisenä hallituskaudella tehtäväksi päätettyä erillispanostusta liikenneväylien kunnossapitoon, mukaan lukien kärkihankkeisiin kuuluva korjausvelkarahoitus sekä rahoituksen siirto kehittämishankkeista ylläpitoon.

Erityisesti biotalouden, niin maa- ja metsätalouden kuin maaseudun näkökulmasta yleensäkin valiokunta korostaa vähäliikenteisen tiestön ja rataverkoston kunnosta huolehtimisen merkitystä. Tieverkoston hyvä toimivuus on puuntuotannon ja puunhankinnan ehdoton perusedellytys. Tieverkoston heikentynyt taso, kuten teiden ja siltojen ylläpidon puutteet, aiheuttaa lisäkustannuksia ja siten mm. metsätilojen kannattavuuden laskua. Yksityisteiden kunto on erittäin tärkeä kaikille maaseutuelinkeinoille ja teiden varsilla asuville. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että teiden kunnostamisesta ja kunnossapidosta huolehditaan koko maassa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.5.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Reijo Hongisto ps
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Lasse Hautala kesk

jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius